

ETH DIARI

Numerò 183
diuendres 13 d'agost 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

ETH CAUMATGE BAISHÈC EN 210.000 PERSONES EN DUSAU TRIMÈSTRE DER AN

Se comptabilize 278.900 persones sense trabalh en Catalonha

Eth caumatge amendric en 210.000 persones pendent eth dusau trimèstre der an; atau, era chifra totau de parats se placèc ara fin de junh en 2.550.700 persones, segontes es donades dera Enquesta sus era Populacion Actiua (EPA). Tamb aguesta devarada (deth 7,6%), era taxa de desocupacion se placèc en 15,63%, 1,5 punts per dejós dera deth primèr trimèstre der an e 3,2 punts inferiora ara dera fin de junh der an passat. Enes darrèri dotze mesis eth caumatge amendric en 519.300 persones (un 16,9%). Es donades dera EPA mòstren tanben qu'entre abriu e junh se creèren 269.600 lòcs de trabalh, tamb çò qu'eth numerò totau de persones ocupades se placèc en 13.773.000. En repòrt ath dusau trimèstre deth 98, era

chifra d'ocupadi creishec en 612.400 persones. Er increment de trabalh en dusau trimèstre deth 99 beneficièc mès as òmes qu'as hemnes e era taxa de desocupacion femenina contunhe siguent mès deth doble qu'era masculina. Eth caumatge entre es òmes baishèc en 142.900 persones e eth sòn índex de desocupacion siguec deth 10,88%, en tot qu'eth feminin se redusic en 67.200 persones e era sua taxa demorèc en 22,85%. Era taxa d'activitat pugèc en dusau trimèstre ath 49,95%, çò que vò dider qu'ara fin de junh i auie en Estat espanhòl 16.323.700 persones en disposicion de trabalhar. Entre es hemnes era taxa d'activitat despàsèc per primèr còp eth 38%.

Eth trabalh aumentèc en toti es sectors, exceptat ena agricultura, en tot qu'era desocu-

pacion amendric en toti es aïraus d'activitat, especialment enes servicis.

Er INE senhale que lèu toti es lòcs de trabalh creadi entre abriu e junh son a temps complet e qu'es treballadors a temps parciau sonque son un 8% des ocupadi. Entre abriu e junh devarèc en 80.200 eth nombre de cases espanhòles enes quaus toti es sòns integrants en condicions de trabalhar demorauen paradi. Eth caumatge baishèc en totes es comunitats autonòmes, exceptat eth País Valencian, a on s'apugèc un 4,39% (9.700 desemplegadi mès) e ena ciutat de Melilha, a on aumentèc en 700 persones (un 15,88%). A on mès baishèc eth caumatge en tèrmes absoludi que siguec en Catalonha (-49.900 arturats), Andalusia (-47.100), Madrid (-37.000) e Castelha-Leon (-16.400).

ETH PRUMÈR MINISTRE DE MARRÒC RECLAME UN NAU ESTATUT ENTÀ CÈUTA E MELILHA

Eth primèr ministre marroquin, Abderrahmane El Youssef, exprimic ager que "ei ora de reflexionar amassa sus un nau estatut de Cèuta e Melilha e de premanir seriosament ara opinion publica espanhòla entà acompanyar aguesta reflexion". En declaracions ara cadea Ser, Youssef afirmèc qu'era opinion publica deth sòn país a era impression, respècte a Cèuta e Melilha, "que totes aqueres lutes e maniòbres an coma fin impedir qu'un melilhenc d'origina marroquina sigue president dera assemblèa elegida". "Er espectacle de quauqui politics de Melilha e ara tanben de Cèuta, qu'ei era mielhor pròva qu'era situacion actuau d'andues ciutats non pòt perdurar",

assegurèc. Youssef tanben didec que "Marròc entre en sègle XXI jos era direccion d'un rei joen e modernista, german menor deth rei Juan Carlos".

Reaccion deth Govern espanhòl

Peth sòn cant, eth Govern espanhòl exprimic que mantierà eth sòn plaçament en defensa der actuau estatut que regis en Cèuta e Melilha e non harà cap de comentari sus era demana deth primèr ministre marroquin, segontes qu'indiquèc era Oficina d'Informacion Diplomatica (OID). Era OID tanpòc non volec avalorar es declaracions de Youssef. Er executiu mantí eth sòn desir de crear ues cellules de reflexion amassa tamb Marròc entà estudiar era situacion e es possibles mielhores d'aguestes ciutats, mès sense voler entrar en punchent ahèr dera sobirania. Es problèmes politics gessudi d'ençà des eleccions deth 13 de junh en andues ciutats son, segontes era PID, de caractèr intèrn e electorau, e non an arren a veir tamb es rela-

cions exteriore d'Espanha tamb eth reine de Marròc.

Aznar visite Marròc

Deluns que vié, eth president deth Govern espanhòl, José María Aznar visitarà ath rei de Marròc, Mohamed VI. Aguesta trobada se decidic en enterrament de Hassan II, segontes hònts oficiaus. Eth viatge d'Aznar, que serà en Marròc sonque un dia, non a vinculacion tamb es declaracions hètes peth primèr ministre marroquin, Abderrahmane El Youssef, sus er estatut de Cèuta e Melilha, pr'amor que s'auie decidit fòrça abantes de qu'aguestes se produïssen, segontes qu'an hijut hònts consultades, que higeren que non i a ua agenda preestablida de çò que se tractarà ena entrevista entre eth president deth Govern e eth rei alauin.

Previsiblement, ena amassada s'analizarà ahèr des relacions bilateraus entre Espanha e Marròc e tamb era UE, sustot eth dialòg Èuromediterranèu. Tanben se tocarà ues autes relacions multilateraus e era situacion en Africa.

BATÈSTES EN DAGUESTAN:

ES REBÈUS HÈN QUÈIR UN ELICOPTÈR RUS E ETH KREMLIN ENCETE UA 'OPERACION MASSIUA'

Dempús de hèr quèir un nau elicoptèr rus en mans des rebèus islamistes, Rússia a començat a executar era menaça d'ua "operacion massiua enes pròplèus dies", plantejada per primèr-ministre d'Interior, Igor Zubov. Es sòns avions e elicoptèrs dejà bombarden diuèrses ciutats de Daguestan.

Eth president rus, Boris Ieltsin, assegurèc qu'es fòrces de seguretat russes acabaràn "gradualament" tamb era revòuta armada islamica ena republica caucasica. "Se hè un trabalh seriós, com auem planejat", afirmèc Ieltsin en començament d'ua sèria d'entrevistes en Kremlin sus eth conflicte, qu'ei comparat pes politics e era premsa tamb era guèrra civiu de Chechènia entre 1994-96.

Mès expeditiu siguec eth viceministre d'Interior rus, Igor Zubov, qu'anoncièc qu'es fòrces der orde russes lançaràn "ua operacion massiua enes pròplèus dies" contra es rebèus musulmans en Daguestan. Ua menaça que ja s'a començat a materializar. "Qu'auem era fèrma intencion d'amiar a bon tèrme es operacions. Auem sufisentes fòrces e mieis entà hèc. Actualament acabam d'arremassar informacion e encetam es combats. Era operacion massiua començarà enes pròplèus dies", declarèc Zubov.

Es extremistes islamics que se rebellèren disabte passat ena zòna fronterèra entre Da- (Contunhe darrèr)

AGENDA

HÈSTA MAJOR DE BOSSÒST

22.00 Gran Loto Bingo
1.00 Balh -salsa e merengue- tamb era orquèstra Nicolas Marlin

CONCÈRT

22.00 Concèrt deth cicle Romanic Musicau ena glèisa de Santa Maria de Vilamòs.

EXPOSICIONS

Exposicion d'ART FLORAU, enquiath 15 d'agost, ena Bibliotèca Municipau de Vielha, de 17 a 20 ores.

Exposicion d'ESCLTURA de Glòria Corona, enquiath 31 d'agost, ena glèisa de Sant Joan, Arties.

Exposicion, talhèr e venta de PRODUCTES ARTESANAUS DERA VAL -husta, flors, ceramica, veire, hormatges, patés...-, ena casa Joanchiquet, Vilamòs, enquiath 31 d'agost (d'11 a 14 e de 17 a 20 ores).

Exposicion FLORA I FAUNA DELS PIRINEUS, enquiath 31 d'agost, en Espui-Vall Fosca (Palhars Jussà).

SE PREMANÍS UA REVOLUCION EN ETH DIARI A COMPDAR DETH NUMERÒ 200

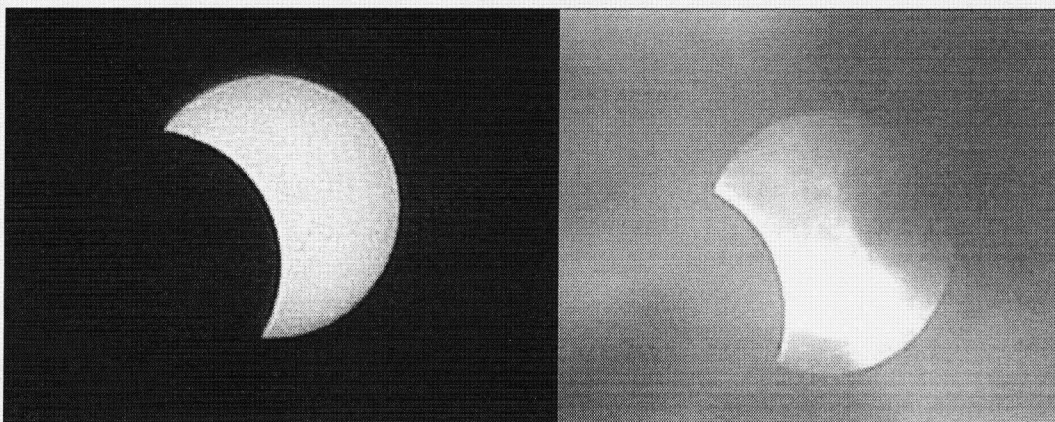
Implica-te ena aventura d'assolidar era premsa ena nòsta lengua.
ER ARANÉS QU'EI PATRIMÒNI DE TOTI

Dimèrcles 11 d'agost, 07.00 ores. M'agrade èster sincèra e, per açò, è de reconèisher que sò un shinhau contagiada pera "eclipsimania" collectiua qu'aguest fenomèn a provocat. M'invadís ua grana inquietud barrejada tamb ua dòsi de pòur e curiositat: jamès è viscut un eclipsi e, per tant, ei ua experiéncia desconèishuda que me hè sènter fòrça vulnerabla.

Çò prumèr que è hèt en tot lheuà-me deth lhet a estat guardar pera hièstra que da ara zòna deth Solan e per ua auta deuant deth camp de fòtbol. Me tranquilize veir qu'era natura ei en perfècte orde: per dessus de quauqua broma e deth bronit incansable der arriu s'enten un cèu d'ostiu, blos e malenconiós, coma se tot just un ange l'avesse vestit entà ua hèsta divina. Pendent uns moments me demori guardant tot eth paisatge: cada dia eth madeish, e cada dia tan diferent! Sagi de gravar ena mia memòria aguestes imatges; s'ei vertat qu'aué tot s'acabe, voi qu'ua des causes que compausen eth mèn equipatge enquiar aute costat sigue era mia Val.

Arribi en Conselh; toti hèm trufaries e didem pegaries sus er eclipsi. Entàs 10.15 ores me'n vau tamb Manuela tà esdejuar. Non sai per qué reflexioni tant

aué: en tot prenem eth cafè la guardi e pensi guaire en sò d'afortunada per gaudir d'ua bona amiga com era. Creigui qu'actuaument auer ua amiga fidèu ei

mès dificil que víuer un eclipsi...

Tornam tath Conselh tàs 10.45 ores tamb eth nerviosisme dera proximitat der eveniment. Se produsís eth gran moment e toti podem observar com eth cèu cambie: ara ei difominat e a perdut part dera sua ludentor. Un companh mos dèishe un veire especiau entà vedé-lo. Me suspren eth color especiau dera Lua dessus deth Solei. Era temperatura a baishat e non sai s'ei degut ara predisposicion que senti aguest heired coma quauquarren estranh.

Son dejà es 15.15 ores e era jornada laborau acabe. Tot ei en sòn lòc... erosament.

En tot arribar en casa alugui era televi-

sion e è de reconèisher qu'ath delà d'èster un esturment de manipulacion, tanben n'ei d'informacion. Tamb aguest miei podem veir, ath 100%, eth recorrut der eclipsi. En tot guardà-lo a traüers dera pantalha me ven ath cap ua seqüéncia erotica: era Lua e eth Solei amassa, còs tamb còs. Arrés diderie qu'eth Solei a un diámetro 400 còps mès gran qu'era Lua; era sincronizacion semble perfècta entre eri pendent apruprèt dus minutes.

Ei ua pegaria mès pensi enes òmes e enes hemnes. Nosates poderiem èster re-

presentades pera Lua: tostemp darrèr der òme en fòrça ambits; sonque quauqui còps deuant, en tot demostrar qu'èth iguals. Çò de madeish qu'eth pròplèu eclipsi; auràn de passar molti ans entà qu'era hemna s'amasse tamb er òme en toti es sentits. Mentretant, er òme contunharà estant eth Solei, ludent peth dia, e nosates era Lua, gessent pera net ena escuror.

23.00 ores. Eth gran dia s'a acabat; un shinhau decebuda pera normalitat, pensi qu'eth pròplèu eclipsi non l'auem de demorar d'aciu a 26 ans: l'auem dejà en aguest mon que viuem e que nosati madeishi auem bastit. Un mon plen de violéncia, injustícia, hame, corrupcion, superficialitat, diferéncias socials, racisme irracionau, eca., eca., e me demani que se tota aguesta expectacion s'a produsit sonque per un fenomèn astronomic, com ei possible qu'eth futur dera nòsta Tèrra -qu'ei eth futur des nòsti hilhs- non sigue sufisenta rason entà crear ua mobilizacion d'aguesta madeisha dimension?

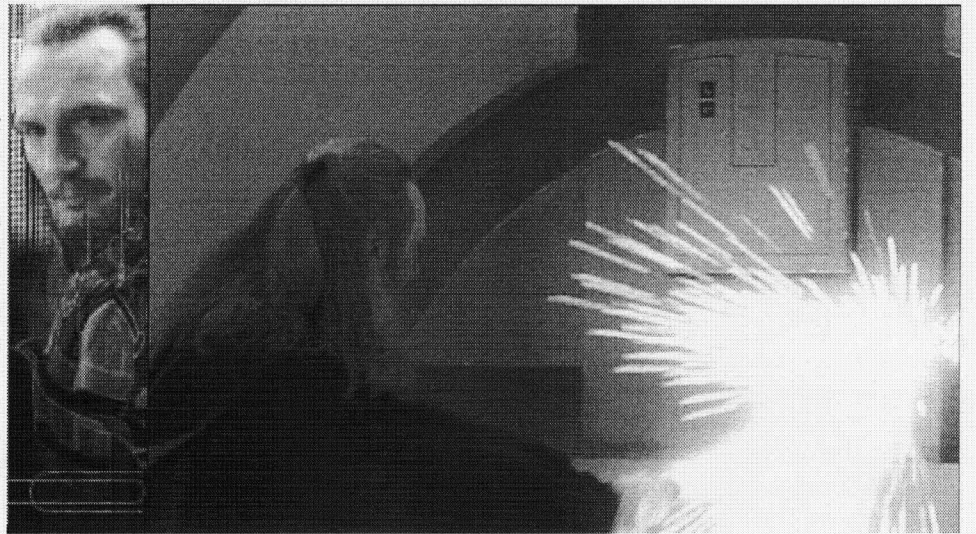
Paloma Puche

CREISH ERA FÈBRE *STAR WARS* EN ANDÒRRA UA SETMANA ABANTES DERA ESTREA

D'ençà hè quinze dies, era majoria des establiments comercials tamb departaments de joguets e es botigues de joguets especializadas an metut ara venta mès de 50 varietats de productes de marshandatge deth film *Star Wars. Episodi I: L'amença fantasma*, nau liurament de *La guerra de les galàxies*. Es botigues de joguets qu'encara non an pogut méter ara venta es productes tamb era mèrca *Star Wars* s'an esdegat a assegurà-se eth provediment abantes dera estrea deth longmetratge de sciéncia-ficcion.

Un des exemples paradigmatics lo protagonize en Principat es magasèms Pyrenees, qu'an montat ua boutique dedicada sonque a productes dera factoria Lucas Film. Era productora nòrd-americana ja a guanhats mès de 700.000 milions de pessetes en tot eth mon en concèpte de marshandatge e a balhat 1.500 licéncias entara comercializacion des sòns productes. En Basar Valira d'Escaldes-Engordanh hè temps qu'an acabat ues maquetes sus *La guerra de les galàxies*. A nivèu electronic, subergessen es jòcs d'ordinador e era banda sonora dera pellicula, atau com versions pirates en Internet.

Episodi I s'estreará era setmana que vié ena sala Principat d'Andòrra era Vielha e cau demorar a veir se provocarà es coes que i aguec tamb *Jurassic Park* o se superarà eth rècord de sèt setmanes en cartèu de *Titanic*. De moment, era empresa Cassany, exhibidora dera pellicula, a previst projectar eth film dues setmanes en cine Principat e ues autes dues en ua des tres sales Modern, tanben d'Andòrra era Vielha.

ES REBÈUS HÈN QUÈIR UN ELICOPTÈR RUS E ETH KREMLIN ENCETE UA 'OPERACION MASSIUA' (CONTUNHACION)

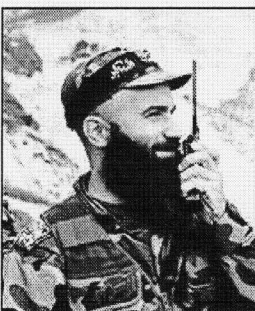
gustan e Chechènia acaben de hèr quèir eth tresau elicoptèr rus en districte de Botlij, jos es ordes der exprumèr ministre de Chechènia, Shamil Bassaiev. Quauques imatges passades per television mòstren qu'er elicoptèr recebec un impacte quan se trobaue en tèrra en un lòc non determinat de Botlij, a on es fòrces federaus desacadièren dimèrcles ua ofensiu entà desalotjar as rebèus. Era agéncia russa Itar-Tass informaue qu'un oficiu rus moric e tres persones mès resultèren herides en atac, e eth Ministèri der Interior assegurèc qu'es baishes patides pes rebèus "son plan granes".

En Gròzni, cap-lòc de Chechènia, eth ministèri d'Ahèrs Exteriors envièc ua carta ath secretari generau dera ONU, Kofi Annan, entà cridar era sua atencion sus era "menaça reau" d'ua naua guèrra. "Era mença ara Republica d'Ishkeria [nòm islamic oficiu dera Republica] per part des dirigents e generaus russi ei en aument", denóncie era carta. En ua auta nòta de protesta a Moscò, Gròzni denóncie qu'avions russi an bombardat eth sòn territòri enes darrères ores. Segontes eth ministre d'Exteriors chechen, Alias Ajmadov, er atac rus afectèc a vilatjòts des comarques de Vedienó, Sharoi e Cherberloi en tot hèr un nombre indeterminat de victimas entre era poblacion civiu.

Putin e es sues qualificacions xenofòbes

Eth cap der executiu en foncions abordèc era darrèra possada

de violéncia en Caucàs tamb es dirigents deth Conselh dera Federacion (cambra territoriau russa), e se comprometec a non impausar mesures d'excepcion entà hèr tèsta ara revòuta. "Serà possible parlar dera introduccion d'un estat d'emergéncia quan calgue. Aué non i a aguest besonh", remerquèc Putin, eth quau considère que Rússia a "exit" en objectiu principau d'estabilizar era situacion. Putin empleguec un lengatge dubèrtament xenofòb quan parlèc des extremistes: "Que son escòria internacionau que parle arab e ues autes lengües estrangères. Actúen coma covardi e pògui viatges entren en combat dirècte tamb es nòstes unitats". Segontes Stroyev, president deth Conselh dera Federacion, eth Conselh "cre

Bassaiev

qu'er executiu non actue de manèra pro resolvuda" e "a pòur d'ua naua Chechènia", era republica qu'artenhec era independéncia de hèt de Rússia dempús d'ua guèrra que costèc 100.000 vides entre 1994 e 1996.

Bassaiev, "terrorista numerò un"
Bassaiev, qu'ei en Daguestan, siguec un des caps guerrillhèrs que lutèren en conflicte tamb Rússia pera secesion de Chechènia e encara ei considerat

per Moscò com eth "terrorista numerò un". Dera sua casèrna estant, plaçada en un edifici dera policia en Botlij, avertic que "non i a fòrça ena Tèrra capabla de detier as guerrèrs musulmans que non sigue era deth Totpoderós, que les guide peth sendèr dera guèrra santa".

Peth sòn costat, eth viceministre daguestanés d'Interior, Vladimir Kolesnikov, didec en Majachkalan, cap-lòc de Daguestan, qu'es rebèus son 1.500 òmes armadi tamb lançagranades, mortèrs, sistèms de defensa antiaèria e, inclús, veïculs blindadi. "Aguestes destructiues fòrces crisen es nèrvis de tot eth mon, Daguestan, Rússia e tota era comunitat internacionau. Qu'ei ora d'acabar tamb tot açò", demanèc Kolesnikov.

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys.
Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirinèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.
Equip comercial: Ramon Agulló i Teixidor.